

"Kun ei tunneta kaavoituksen periaatteita, helposti luullaan, ettei niitä olekaan."

tulevan ohitusten itäpuolelle. Näin Jäälän liikekeskus ja Ideapark muodostaisivat ehjän kokonaisuuden ja tukisivat toisiaan. Jäälän palveluvarustus kohoaisi ja Ideapark saisi tarpeellisen tukiasutuksen vierelleen. Välttyttäisiin siltä, että lopullisessa ratkaisussa Ideapark ja Jäälän keskusta jäisivät eripuolille valtatieä kuten nyt uhkaa käydä. Lisäasutukselle löytyisi vielä tilaa.

Samalla se alue, jolle Ideapark on nyt ajateltu, voitaisiin säilyttää teollisuus- ja varastoalueena Välikylän nykyisen kaavan mukaisesti. Uskon, että sellaisista varauksista tulee Oulun seudulla puutetta, sillä niitä näyttää olevan Oulun kaavoissa kovin vähän ja nekin melko huonopohjaisia.

Kaavoitukseen uutta virtaa!

Kaupan suuryksikköjen sijoittuminen on useimmiten seudullinen asia. Siinä suhteessa meillä on ollut vallalla liberaalinen, "antaa mennä" -henki. Maailma on muuttunut tai on muuttumassa. Tuskin palataan halvan öljyn aikaan. Hiilidioksi-

Tekn. tri Paavo Littow on toiminut kaavoittajana Oulun maanmittaustoimistossa, Oulun lääninhallituksen suunnittelupäällikkönä ja kaavoitustoimiston päällikkönä sekä Alue- ja yhdyskuntatalouden (sivutoimisena) dosenttina Oulun yliopistossa. Väitöskirja vuodelta 1978 käsittelee yhdyskuntakustannuksia.

dipäästöjä on vähennettävä jne. Sääntelyä siis tarvitaan.

Yhdyskuntarakentamisessa vaaditaan siirtymistä kohti eheyttä ja kohti tiivistä kaupunkirakennetta. Parempi olisi puhua yhdyskuntarakenteen tervehdyttämisestä, jolloin mukana on asumisen, työpaikkojen ja palvelutoimintojen keskinäinen sijoittelu, lähelle toisiaan. Kaavoituksen merkitys tulee entistä tärkeämmäksi kaikkialla sen tasoilla.

Maakuntakaavoitus on ollut lähinnä seurantaa. Se ei riitä. Maakuntakaavan ohjailevuutta tulisi parantaa, mutta silloin eteen nousee kysymyksiä: löytyykö päättäjiltä ymmärtämystä, löytyykö näkemystä pitkän aikavälin asioissa ja onko kaavoituksen asiantuntijoilla rohkeutta vai onko kaavoituksen koko organisaatio pantava uusiksi.

Nämä ovat valtakunnallisia kysymyksiä. Urbanisaatio kokonaisuudessaan olisi ajat sitten tarvinnut tehokkaampaa ohjausta. Maakuntakaavoittajien eli entisten seutukaavoittajien on lujalla kädellä kyettävä ohjaamaan maankäyttöä yleisen edun vaatimaan suuntaan.

Kunnan kaavoituksessa ongelmana on se, että olkoon kaavoittaja kunnan virkamies tai konsultti, hänen on laulettava sen lauluja, kenen leipää syö. Tämä selittää, miksi kaavoittajat kautta maan ovat niin hiljaa. Kunnissa ratkaisijan asemaan nousee henkilö tai henkilöryhmä, jolla kaavoitusalan tietämys saattaa olla tosi vähäistä. Sitä paitsi päättäjät kenties jo ovat tulleet sitoutuneeksi ajamaan jonkun ryhmän etua eikä yleistä etua. Kysymys riippuvuussuhteista tai kiitollisuuden velasta on jäänyt liian vähälle huomiolle. Fysiikasta tunnettu yhtyvien astiain laki kaavoitukseen sovellettuna johtaa virheeliseen yhdyskuntarakenteeseen.

Maankäyttö- ja rakennuslaissa ympäristöviranomaisten asema on tehty melko heiveröiseksi. Alan asiantuntijoilta ratkaisuvallta on siirretty kunnille, joissa ratkaisuja tehdään muilla kuin kaavoituksellisilla perusteilla. Absurdi tilanne. Säädökset ovat ajalta, jolloin uusliberaalit ajatukset olivat vahvasti esillä ja sääntelyä pelättiin ja paheksuttiin. Nyt tarvittaisiin kaavoitusta koskevien lakipykälien "päivityksiä" taaksepäin eli yleisen edun vaatimaan suuntaan.

**Kirjoittaja on tekniikan tohtori.
Sähköposti
paavo.littow@dnainternet.net.**

Venetsian biennaalista on tullut keskeinen maailmanlaajuinen kaupunkikehittämisen kohtaamispaikka. Aiemmin kuvataiteisiin, arkkitehtuuriin ja elokuvaan keskittynyt maailmannäyttely on yhä enemmän globaaleja manifesteja tuottava kokonaisuus. Ilmastonmuutos, kestävä kehitys ja yhteisöllisyys vaativat uusia elämänmuotoja. Suomalaisilla on paljon annettavaa maapallon tulevaisuuteen, samoin kuin opittavaakin.

VENETSIAN BIENNAALI on jatkuva kuvataiteiden, arkkitehtuurin ja elokuvien maailmannäyttely. Vuodesta toiseen jo yli sadan vuoden ajan originelli Venetsian kaupunki on ollut lähinnä länsimaisen taide-elämän näyttelyiden kohtaamispaikka. Samalla kun aiempia näyttelyitä puretaan ja arvioidaan niin uusista tulevista näytellyistä kohistaan ja arvuutellaan. Venetsia vetää vuosittain yli 13 miljoonaa vierailijaa, useimmat turisteja, monet kuitenkin myös kiintoisien biennaalinäyttelyiden katsojia. Kulttuuri on yhä enemmän laajeneva elinkeinohaara.

Näyttelykaupunkina Venetsia on mitä mainioin. Ydin alueella ei ole autoja, hällisevää liikennettä, katukuva ilman räikeitä mainosvaloja luo hiljaisen erillaisen kaupunkitunnelman. Toimiva joukkoliikenne ruuhkaisina aikoinakin toimii vesiteitse tehokkaasti vesibusseilla tiheän laituriverkoston turvin. Kaupunkiarkkitehtuuri rakennusten sekä sisältä ja päältä on pysäytetty 1700-luvulle, joka ihastuttaa nykyajan kaupunkikeskustojen uudistamisen aikaan. Kirkkojen, palatsien ja museoiden kerronta noudattaa historiallista kehitystä.

Teksti ja kuvat: Tapio Maljonen

Kulttuuri on vallannut Venetsian vanhan Arsenalen telakka-alueen.

VENETSIAN BIENNAALI – Kulttuurin jatkuva maailmannäyttely

Biennaali levittäytyy vähitellen joka puolelle kaupunkia. Historiallinen pääpaikka on kuitenkin *Giardini di Castello*, puisto aivan Venetsian keskustassa. Puistossa on maailmannäyttelyiden tapaan eri maiden rakentamat ja omistamat näyttelypaviljongit, jotka edustavat yleensä kansallisia tai modernistisia tyyliuuntia eri ajoilta. Suomen puurakenteinen paviljonki valmistui vuonna 1956, joka tosin on ollut vuokrattuna Islannille, koska suomalaiset ovat esiintyneet yhteispuhjoismaisessa paviljongissa. Arkkitehtuuribiennaalissa Suomi esittäytyy omassa paviljongissaan.

Alvar Aallon suunnittelema sympaattinen Suomen paviljonki nököttää Italian keskuspaviljongin vieressä.

Arsenalen, entisen telakan, massiiviset tiili- ja betonihallit, on siirretty arkkitehtuuribiennaalin joka toisena vuonna järjestettävien näyttelyiden käyttöön. Vastikään *Arsenalessa* ollut arkkitehtuurin 11. biennaali *Out There: Architecture Beyond Building* keräsi nykyajan maailman kuulut nimet esittelemään käsityksiä arkkitehtuurista, nykyaikasta ja nimensä mukaisesti muuttuvista elämäntyyleistä.

Suomi Aalto-paviljongissa

Suomen paviljongin näyttely *Store and Share* käsitti ajankohtaiset museo- ja kirjastoprojektit, jotka osoittavat suomalaista kestävää peruslinjaa. Esillä olivat mm on-

nistunut Turun kirjasto ja kehitteillä oleva yliopistokirjasto Kaisaniemen kadulla. Rationaalisuudessaan Suomen osasto poikesi monista muista huomioarkkitehtuurin paviljongeista. Tämä näyttely osoitti,

Taiwanin *Dark City* -näyttelyosastoa esiteltiin valoisasti hymyillen. "Tunne mieluummin kuin näe", on teosten viesti.

Virolaiset toivat keltaisen sadan metrin pituisen oikeankokoisen Itämeren kaasuputken pätkän. Toinen putken pää oli Berliinissä ja toinen pää Moskovassa. Oivallisella tavalla toteutettu installaatio antoi ohikulkijoille mahdollisuuden huilla kadunkulkijoille pääkaupungeista toisilleen. Viesti on, että vuorovaikutus ja yhteydenpito turvaavat rauhanomaista kehitystä. Putkiyhtiö toimii luonnollisesti sponsorina.

Alvar Aalto suunnitteli Suomelle oman puurakenteisen sympaattisen paviljongin 1956. Se nököttää Italian keskuspaviljongin vieressä.

että vuorovuosina järjestettävät nykytaiteen ja arkkitehtuurin biennaalit lähestyvät toisiaan. Kehitys on oikeansuuntainen ja suomalaistenkin on jatkossa otettava muutos tosissaan.

Naapurimaidemme Venäjän ja Viron osastoilla olikin enemmän ympäristöpoliittista otetta. Venäjän näyttelytilan täytti sananmukaisesti puut Tverin metsästä, pajut ja koi-vut kutsuivat ihmistä takaisin neitseelliseen luontoon. Toinen kerros kuvasi shakkipelimäisesti kovan öljy- ja kaasubisneksen antamia mahdollisuuksia hyvinvoinnin rakentamiseen. Virolaiset toivat *Giardinin puistoon* kirkkaankeltaisen sadan metrin pituisen, oikeankokoisen Itämeren kaasuputken pätkän. Toinen putken pää oli

Berliinissä ja toinen pää Moskovassa. Oivallisella tavalla toteutettu installaatio antoi ohikulkijoille mahdollisuuden huilla kadunkulkijoille pääkaupungeista toisilleen. Viesti on, että vuorovaikutus ja yhteydenpito turvaavat rauhanomaista kehitystä. Putkiyhtiö toimii luonnollisesti sponsorina.

Pohjoismainen paviljongin näyttely oli omistettu norjalaisen arkkitehdin **Sverre Fehnin** elämäntyölle. Fehnin suunnittelema yhteispohjoismainen paviljonki valmistui 1962 ja on betonirakentamisen taidonnäyte. Sverre Fehnin näyttely sisältyy Suomen rakennustaiteen museon ohjelmaan tänä vuonna.

Globaali ilmastonmuutos

Kansainvälisyys on keskeinen osa Venetsian biennaalin sisältöä. Kaukoidän, Meksikon, Etelä-Amerikan ja Yhdysvaltojen osastoilla on tutkittu ja kehitetty mitä utopistisimpia ajatuksia mm. ilmastonmuutoksen hallitsemiseksi ja uusien elämän tapojen löytämiseksi. Ranskalaisten ratkaisut betonilähiöiden uudistamiseksi ovat realistisia toteutettavaksi myös Suomessa. Tulevana maailman ilmastokongressimaana Tanskan paviljonki keräsi kaiken mahdollisen tiedon hyväksi käytettäväksi tämän globaalin ongelman ratkaisijoiden käyttöön. Tiedon merkitystä lisää se, että kaikki tieto on kaikkien ulottuvilla verkossa. Yhteisen tahdon muodostaminen tarvitsee kuitenkin vuorovaikutusta.

Arkkitehtuurin huippunimet ovat esillä aina Venetsian biennaalissa. Kuraattorina toimi hollantilainen **Aaron Betsky**,

jonka toimesta suunnitelmien lisäksi näyttelyyn on koottu ajankohtaisia manifesteja. Tärkeitä aiheita ovat mm kokeileva suunnittelu, uudet kestävät elämän tavat, ilmastomuutoksen hallinta ja tulevaisuuden hahmottaminen. Kansainvälisenä keskusteluareenana Venetsian biennaali toimii hyvin. Kokeellisen arkkitehtuurin nimistä olivat mukana mm, **Frank O. Gehry, Hertzog & de Meuron, Morphosis** ja **Rem Koolhaas**.

Luonto kiehtoo taas

Luonnon, arkkitehtuurin ja kuvataiteiden yhdistelmänä Japanin paviljonki herätti rauhallisuudellaan katsojat. Asunnon valkoisten huoneiden seinät oli piirretty täyteen lyijykynämaalauksia. Sänky oli sijoitettu pihametsään nukkumista ja kylpyamme puutarhaan kylpyä varten. Pelkässä luonnossa oleileminen kiinnostaa ihmistä. Suomalaisille asenne on kovinkin tuttu kesän lähestyessä.

Suomen rakennustaiteen museossa on parhaillaan Venetsian biennaalin Itävallan rakennustaiteen näyttely, jonka ovat toteuttaneet itävaltalainen kuraattori **Charlotte Pöchlhacker** ja **Alexander Kada**, ja perustuu **Heinz Emigholzin** kuvaamiin rakennuksiin ja ympäristöihin. Arkkitehtuurin tuntu -niminen näyttely on kuvattu paikallaan pysyvällä kameralla. Viidelle valkokankaalle on heijastettu kuutisenkymmentä videoitua kuvakertomusta. Itävaltalaisen tuottama näyttely osoittaa, että myös museonäyttelytiloissa ja gallerioissa voidaan elävästi esitellä arkkitehtuuria ja ympäristöä. Yksittäisten rakennusten lisäksi näyttelyssä kytetään esittelemään ympäristön laatua ja tasoa, ylipäättään tunnelmaa, jonka rakennettu ympäristö luo.

Kirjoittaja on diplomi-insinööri ja johtaja Vantaan kaupungissa.
Sähköposti
tapio.maljonen@kolumbus.fi

MAANMITTAUSTA TALLENTAMASSA

Maanmittaus ja kirja

5. Frontispiece of *Neue Geometrische und Perspective Instrumente* J Faulhaber 1610 J De Graeve

KOULUSSA EDELLYTETTIIN aikanaan ja varmaan vieläkin, että jokaisesta opetettava aineesta oli hankittava siihen määrätty oppikirja. Kirjojen hankintakustannuksia ei tahtonut voida edes alentaa ostamalla käytetty, koska yleensä vaadittiin aina viimeinen painos.

Aloittaessani opiskelun korkeakoulussa ilmeni, että useista aineista ei ollutkaan painettuja kirjoja, vaan ainoastaan monisteita. Monisteiden varassa opiskeltiin matikkaa, geodesiaa, fotogrammetriaa ja muitakin aineita. Kun tähän sopeutui, niin huomasi pian, että monisteet olivat lyhyempiä kuin kirjat ja ne osuivat hyvin tenttivaatimuksiin. Silloin tuli kuitenkin sellainen tunne, että onko tämä maanmittaus niin erikoinen ammattiala, että kirjoja ei ole saatu tehtyä. No, löytyipä sitten tuo **Heiskanen-Härmälä: Maastomittaus** ja

kartoitus-kirja. Jostain syystä tästä kirjasta jäi mieleen pisimmäksi aikaan ohje teodoliitin käytöstä, joka kuului, että oma (lippa-)lakki käännetään päässä takaperin ja kun viivaristikko näkyy selvänä, esineen kuva selvänä (ja mies on selvänä), tulee hyviä havaintoja. Näitä neuvoja yritin sitten noudattaa töitä tehdessäni.

Täydensin aikanaan kirjallista pohjaa hankkimalla saksankieliset Sammlung Göschen -sarjan **Grossmannin Vermessungskunde I-III**-, **Lehmannin Photogrammetrie**- ja **Heisslerin Kartographie**-kirjaset. Sittemminhän on suomenkielinen maanmittausalan oppikirjasto laajentunut mm. professori **Martti Tikan** tekemillä *Käytännön geodesia I-IV*-kirjoilla. Muutoinkin on maanmittausalan kirjallisuus laajentunut viime vuosikymmeninä mm. lukuisilla alan historiaa ja kartoja koskevilla teoksilla.

Maanmittausalan kirjallisuutta löytyy kyllä vanhemmaltakin ajalta, kun alkaa penkoa. Tekniikan museossa pitää **Anssi Kuusela** kirjaa museolle tulleista teoksista ja on jo päässyt yli 1 900 kappaleeseen. Joukossa on tosin valtionkalenteria ja asetuskokoelmia, mutta onhan määrää kuitenkin. Kun tarkastelee maanmittausta tai sitä sivuavaa kirjallisuutta, huomaa kuinka monitahoisesta ammatista on kyse. Monenlaisen lakiaiheisen teoksen lisäksi mahtuu sekaan niin asemakaava-oppia, astronomiaa kuin optiikkaakin käsitteleviä julkaisuja.

Menneitä kaivellessa löytyy ainakin saksankieliseltä alueelta jo 1600-luvun alusta maanmittausta koskevia oppikirjoja. Tästä on esimerkkinä oheinen kuva, joka on "Uudet geometriset ja perspektiiviset laitteet" -kirjan kansilehti vuodelta 1610. Kuva on peräisin FIG:n *The Art of Surveying* -kuvasarjasta vuodelta 2007.

Maanmittareista löytyy myös bibliofiilejä. Tätä todistavat Tekniikan museossa **Kaarlo Koiviston** keräämät exlibris-merkit. Exlibris on kirjanomistajan merkki, joka on varustettu kirjoituksella, alkukirjaimella, monogrammilla, vertauskuvalla tai vaakunalla. Maanmittarien exlibrisiä löytyy museosta 61 kappaletta.

Jürgen Grönfors
jurgen.gronfors@luukku.com